

VERSLO TVARUMO IR ATSAKINGUMO INDEKSO NAUDOTOJO INSTRUKCIJA

Indeksas sukurtas remiantis tarptautinėmis pripažintomis gairėmis ir standartais. Jo pagalba įmonės turi išanalizuoti savo veiklas penkiose srityse – valdymo, darbo aplinkos, poveikio aplinkai ir vietos bendruomenei, verslo etikos.

Šis indeksas, kaip įsivertinimo įrankis, gali padėti nustatyti įmonės socialinės atsakomybės (ISA) esamą padėtį ir tapti atspirties tašku įmonės socialinės atsakomybės ir tvarumo veikloms tobulinti. Tai gali būti ir ISA proceso valdymo priemonė, padedanti pasitikrinti, kaip įmonės ISA veiklos atitinka pripažintus tarptautinius atsakingo verslo principus.

1. Prieš pildant klausimyną

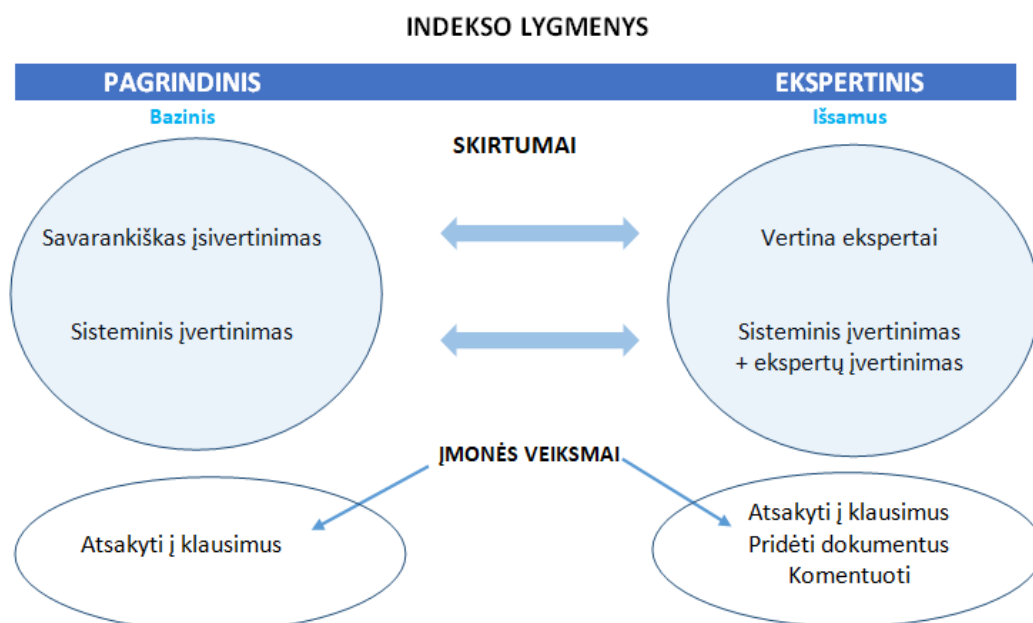
Pageidautina, kad klausimyną pildantis asmuo būtų atsakingas už ISA klausimus įmonėje ar turėtų žinių bei praktikos, kaip organizuojama ir vykdoma ISA veikla. Kitu atveju, rekomenduotina pasitelkti išorinę pagalbą, pvz., pažengusių įmonių ar ISA ekspertų pagalbą arba sustiprinti vidines kompetencijas apie ISA, naudojantis informaciniais šaltiniais, klausant paskaitų ar kursų. Klausimuose vartojami apibūdinimai, pavadinimai ar sąvokos nebūtinai sutaps su įmonėje vartojamais terminais (procedūros, politikos ar kt. gali būti vadinami kitaip). Atsižvelkite į savo įmonės struktūrą ir dokumentus, tačiau klausimai neturėtų būti interpretuojami taip, kad pasikeistų jų tikslas ir prasmė.

Prie kiekvieno klausimo pateikiamas trumpas jo apibūdinimas, paaiškinimas. Jūsų pateikta informacija yra konfidenciali ir gali būti matoma tik formą vertinantiems ekspertams.

Pildymo kalba – lietuvių. Tarptautinių įmonių padaliniai Lietuvoje pateikia vietinius duomenis.

2. Indekso versijų pasirinkimas

Pirmiausia užpildykite registracijos formą ir pasirinkite vertinimo tipą: PAGRINDINIS ar EKSPERTINIS.

1 pav. Indekso lygmenys

Pagrindinio varianto atveju, vertinimo balai priskiriami savaime pagal pasirinktus atsakymus. Pastabų ar komentarų pateikti nereikia. Indekso įvertinimas gaunamas iškart, vos pateikus užpildytą klausimyną. **Ekspertinio** varianto pildymo atveju, vertinimo balai taip pat priskiriami savaime, tačiau, kadangi jie visi turi būti pagrįsti dokumentais ar kitais įrodymais, jie patvirtinami tik tada, kai ne mažiau nei du JSA ekspertai įvertina pridėtus dokumentus, komentaruose pateiktą informaciją ir nusprendžia, ar gauti duomenys teisingi ir tinkami. Šis procesas gali užtrukti 4–6 savaites.

Atsakykite į klausimus sąžiningai, atspindint realią situaciją, nesiekiant jos pagražinti – tokiu atveju šis įrankis suteiks Jūsų įmonei didžiausią naudą. Tai ypač aktualu pildant **pagrindinę** indekso versiją, nes pateikti atsakymai nebus tikrinami.

3. *Kaip pildyti klausimyną*

Duomenys teikiami už praėjusius kalendorinius metus. Indeksui užpildyti bus reikalinga įvairi skirtingų padalinių informacija.

Klausimynas prasideda nuo „Bendrųjų duomenų“ dalies, kuri nevertinama balais, tačiau būtina, kad būtų atliktas tiek pagrindinis, tiek ekspertinis vertinimas.

Prieš pradėdant atsakinėti į klausimus, rekomenduotina atidžiai perskaityti klausimus ir jų paaiškinimus, kurie pateikiami prie kiekvieno klausimo. Vienas klausimas apima tam tikrą atsakinėjamos temos vertinimo aspektą (iš politikos, veiksmų ar rezultatų srities).

Pildymo procesą galima bet kada sustabdyti, išsaugoti ir pratęsti vėliau. Atsakymai savaime išsaugomi, tačiau sistema neleis pateikti klausimyno vertinimui, kol nebus atsakyta į visus klausimus. Užpildytas klausimynas gali būti išsaugotas ir parsisiunčiamas.

4. *Pridedami dokumentai ir duomenys (jei pildote Ekspertinę versiją)*

Ekspertinio klausimyno atveju ypatingas dėmesys skiriamas pateiktų dokumentų analizei, jų patikimumo vertinimui ir lyginimui su informacija, gauta iš interesų grupių. Pridedami dokumentai turi įrodyti faktus, pvz., dokumentų kopijos, ekrano fotografijos (angl. *screenshot*), finansinių ar metinių ataskaitų dalys, bukletai. Taip pat gali būti atsakingų padalinių vadovų raštu patvirtinti duomenys.

Reikalavimai dokumentams:

- **Formatas:** gali būti šių formatų: .docx, .doc, .xls, .xlsx, .pdf, .jpeg, .jpg, .png, .bmp.
- **Dydis:** vieno dokumento dydis turi neviršyti 2 Mb.
- **Kiekis:** didžiausias kiekis dokumentų, kuriuos galima pridėti prie klausimo, turi neviršyti 10 vienetų.

Kiekvienas atsakymas gali būti papildomai pakomentuotas. Komentarų laukelis talpina 500 ženklų.

Kiekvienas pridamas dokumentas bus kruopščiai analizuojamas ir vertinamas. Ne tiek reikšmingas pridėtų dokumentų kiekis, kiek jų turinys. Svarbu pateikti aktualius ir patikimus dokumentus, įrodančius, kaip veikia JSA valdymo sistemos elementai, pvz., JSA politika, procedūros, sertifikatai, tvarkos, mokymo medžiaga, ataskaitos ar pan. Taip pat gali būti pateikiamos trečiųjų šalių organizacijų atliktų auditų išvados.

Ekspertiniam indekso vertinimui gali būti pasitelkiama ir suinteresuotųjų šalių nuomonė. Vertintojai turės teisę peržiūrėti įvairių išorinių šaltinių (pvz., NVO, profesinių sąjungų, tarptautinių organizacijų, vietos valdžios institucijų, auditorių ir kitų organizacijų) turimą informaciją ar teirautis jų nuomonės.

Jei įmonė pasirinko pildyti **Pagrindinę** versiją, dokumentų pridėti nereikia, tačiau reikėtų atidžiai persižiūrėti turimus dokumentus ir sąžiningai pildyti klausimą, atsižvelgiant, ar įmonė turi įrodymų. Daugeliu atvejų mažose įmonėse procesai nėra dokumentuojami taip, kaip didelėse įmonėse, tačiau nuoseklumui ir tęstinumui užtikrinti, turi būti aiškūs dokumentai, apibūdinantys tam tikrus įmonės aspektus (pvz., Aplinkos politika, Etikos kodeksas ir pan.)

5. Vertinimo procesas

Įmonė, užpildžiusi **Pagrindinį** klausimą, gauna automatinį patvirtinimą apie tai, kad gavo pateiktus duomenis ir kad užtikrinamas jų saugumas. Vertinimas vyksta savaime ir netrukus po to įmonė sistemoje mato savo duomenų rezultatus ir atvaizdavimą, kokiame ĮSA lygmenyje yra jos dabartiniai pasiekimai. Įmonė taip pat sistemoje gali matyti savo pasiekimus visos rinkos ir sektoriaus, kuriame pati veikia, atžvilgiu.

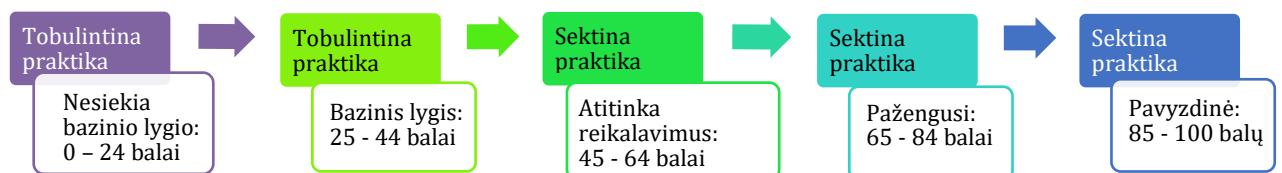
Įmonė, užpildžiusi **Ekspertinį** klausimą, gauna automatinį patvirtinimą, kad gavo pateiktus duomenis, jie yra saugūs ir pateikti vertinti ekspertams. Nurodoma, kad bus vertinami visi pridedami dokumentai ir komentarai, reikalui esant, bus prašoma patikslinimų arba kreipiamasi į papildomas institucijas, tad šis procesas gali trukti ilgiausiai 4–6 savaites.

Ekspertai, įmonei užpildžius **Ekspertinį** klausimą, iškart gauna sisteminius pranešimus el. paštu ir SMS žinute apie indeksui pateiktus duomenis. Prisijungę prie sistemos su specialiu kodu, ekspertai pradeda vertinti duomenis. Proceso metu ekspertai gali paprašyti įmonės papildomų komentarų ar tikslinančių duomenų, sistemoje teikdami užklausas, kurios savaime pateikiamos įmonei.

Vertintojai taip pat savo nuožiūra bendru sutarimu gali kreiptis į atsakingas institucijas papildomos informacijos apie įmonės veiklą. Kai ne mažiau dvejų ekspertų patvirtina, kad visi pateikti duomenys yra tinkami ir teisingi, sistema iškart informuoja įmonę el. paštu ir SMS žinute, kad sistemoje pateikti ĮSA vertinimo **rezultatai**.

6. Indekso rezultatų apskaičiavimo metodika

Indekso klausimynas padalytas į 5 temas, turinčias skirtingą klausimų skaičių. Užpildžius klausimą, jūs gaunate savo socialinės atsakomybės veiksnių lygio įvertinimą, kuris suteikiamas pagal surinktų balų skaičių. Įmonės ĮSA praktikos pasiekimai įvertinami: Pavyzdinė – 85–100 balų, Pažangi – 65–84 balai, Atitinkanti reikalavimus – 45–64 balai, Bazinio lygio – 25–44 balai, Nesiekianti bazinio lygio – 0–24 balai.

2 pav. Įmonių grupavimas pagal indekso rezultatus

Įvertinus visas 5 temas, galite surinkti nuo 0 iki 100 balų pagal atitinkamą kriterijų išpildymą.

1 lentelė. Indekso balų skyrimo sistema

Pavyzdinė	Pažangi	Atitinkanti reikalavimus	Bazinis lygis	Nesiekianti bazinio lygio
84–100 balų	65–84 balai	45–64 balai	25–44 balai	0–24 balai
Nuoseklūs ir inovatyvūs veiksmai; išorinis pripažinimas	Beveik visi reikalaujami kriterijai yra įgyvendinami	Ne visi kriterijai įgyvendinami, bet pateiktieji yra kokybiški	Kriterijai įgyvendinami nepakankamai arba jų tik dalis	Nepateikta arba nėra apčiuopiamų duomenų (negali būti įvertinti trečiųjų šalių)

Skaičiavime taikomi trijų rūšių koeficientai: pagal **dydį**, **veiklos pobūdį** ir **temą**. Atsižvelgiant į tai, suteikiami skirtingi klausimų **svoriai**. Pagal jūsų pasirinktus atsakymus, gauti įvertiniai suskirstomi į **ISA valdymo sritis** (politika, veiksmai, rezultatai).

Pirmiausia įvedami įmonės **dydžio** (maža, vidutinė, didelė) ir **veiklos pobūdžio** (gamyba, paslaugos, gamyba-paslaugos) koeficientai, kurie darys įtaką **temos** (valdymas, etika, darbo aplinka, bendruomenė, aplinkosauga) koeficientui. Priklausomai nuo įmonės dydžio (darbuotojų skaičiaus ir apyvartos) ir veiklos pobūdžio (gamyba / paslaugos, gamyba ir paslaugos), indekse skaičiuojami devyni rezultatų variantai, atsižvelgiant, ar įmonė yra:

- 1) didelė – gamybos, didelė – paslaugų, didelė – gamybos / paslaugų;
- 2) vidutinė – gamybos, vidutinė – paslaugų, vidutinė – gamybos / paslaugų;
- 3) maža – gamybos, maža – paslaugų, maža – gamybos / paslaugų.

Tarkim, vertinant **politikos** dalį, didesnė atsakomybė ir klausimo svoris tenka stambiam verslui, tuo tarpu smulkiam tai nėra taip svarbu – formalizuoto proceso turėjimas / neturėjimas mažai įmonei nedarys didesnės įtakos galutiniam rezultatui, t. y. stambesnė (daugiau poveikio aplinkai daranti įmonė) turi aukštesnius reikalavimus nei maža įmonė, todėl politikos klausimų svoris svarbesnis didelėje įmonėje, nes laikomas reikšmingesniu vertinant pasiekimus. Vidutinėje ar mažoje svarbesniu laikomas **veiksmai** nei jo **formalizavimas**, o didelei įmonei toks atvejis vertinant ISA būtų silpna vieta. Aplinkosauga yra gerokai svarbesnė didelėse gamybinėse įmonėse, mažiau svarbi – paslaugų sektoriuje ir t. t.

Kiekvienas klausimas turi požymį – priskyrimą vienai iš trijų **ISA valdymo sričių** – politikai, veiksmais arba rezultatams – iš kurių kiekviena turi skirtingą vertę (politika – 35 proc., veiksmai – 40 proc., rezultatai – 25 proc.).

Pritaikius įmonės dydžio ir veiklos pobūdžio koeficientą, indekse jūsų pasirinktiems klausimų atsakymams yra suteikiamos vertės – taškai nuo 0 iki 4. Atsakymo vertė sistemoje dauginama iš klausimo svorio, suteikiamo pagal bendrą temos klausimų kiekį.

2 lentelė. Indekso sandara: verčių suteikimas

ĮSA valdymo sritis ir jų svoriai	ĮSA aspektai, vertinami temose (pavyzdžiai)	Pateiktų atsakymų vertinimas taškais (0–4)
Politika 35 proc.	Politikos, tikslai, valdymas Metodikos ir principai, iniciatyvos	0 – nėra įrodymų, 1 – iš dalies įrodoma,
Veiksmai 40 proc.	Įgyvendinti veiksmai (tvarkos, mokymai etc.) Sertifikatai, pažymos, išorinis auditas	2 – pateikti įrodymai, 3 – pažangu,
Rezultatai 25 proc.	Atskaitingumas, jo pasiekiamumas, kokybė Suinteresuotųjų vertinimas, apdovanojimai	4 – pavyzdinė praktika

Vertinimą nuo 0 iki 4 sistemoje mato ir ekspertai, kurie, pagal pridedamus dokumentus įvertinę, ar jų pagrindėte savo atsakymą tinkamais dokumentais ar komentarais, suteikia tokį patį arba pateikia savo vertinimą nuo 0 iki 4.

Sistemoje atsakymo vertės konvertuojamos į taškus nuo 0 iki 4 (1=25). Taškai sumuojami pagal temas – kiekvienoje temoje maksimaliai 100 taškų - ir verčiami balais pritaikius **temos** koeficientą (valdymas, etika, darbo aplinka, bendruomenė, aplinkosauga). Jų suma ir lemia bendrą rezultatą, kurio maksimumas – 100 balų.

Galutinį rezultatą gali veikti specialus veiksnys – **rizikos faktorius**: klausimai, susiję su pažeidimais **etikos, aplinkosaugos ir darbo aplinkos** srityse. Tuo atveju, jei yra bent vienas atsakymų pasirinkimas iš rizikos klausimų, surinktam balų skaičiui galiausiai pritaikomas rizikos faktoriaus klausimų koeficientas, galintis daryti didelę įtaką rezultatui: jei deklaravote vieną pažeidimą, galutiniame rezultate gaunate 64 proc. savo surinktų balų, du trys pažeidimai sumažina balus iki 44 proc. jų pradinės vertės, o keturi ir daugiau pažeidimų – iki 24 proc. pradinės balų vertės.

Rezultatų skaičiavimo proceso eiga:

- 1) Klausimo atsakymo vertės (0–1–2–3–4) konvertuojamos į (0–25–50–75–100).
- 2) Atsakymo vertė padauginama iš klausimo svorio = Dydžio koef. x Veiklos pobūdžio koef. Taškai sumuojami.
- 3) Temos taškai padauginami iš temos koef.
- 4) Temų balai sumuojami: Valdymas + Etika + Darbo aplinka + Bendruomenė + Aplinkosauga.
- 5) Įvertinamas rizikos faktorius.
- 6) Gautas rezultatas – balas nuo 0–100, atspindintis įmonės ĮSA indekso pasiekimus.

Ši vertinimo skalė leidžia nustatyti bendrą įmonės ĮSA (absoliučiais skaičiais), temų vertinimą ir matyti tobulintinus aspektus. Jūsų įmonė gauna apibendrintą savo ĮSA lygio įvertinimą – galutinį balą ir temų balų lentelę – pasiekimus pagal atskiras ĮSA temas. Jūs taip pat galite suvesti savo kelerių metų duomenis ir palyginti ĮSA progresą.

Be to, galite matyti savo pasiekimų lygį tarp kitų įmonių, pasirinkusių tuos pačius kriterijus (dydis, veiklos pobūdis, veiklos apibūdinimas pagal EVRK klasifikatorių).

Ekspertinio vertinimo atveju jūsų įmonė gauna ekspertų patvirtinimą apie savo ĮSA pasiekimų lygį ir nurodytas konkrečias tobulintinas sritis, pageidaujant – rekomendacijas. Ekspertai gali detalizuoti – nurodyti ĮSA sritis (politika, veiksmai, rezultatai), kaip temų balai surinkti.